

УДК 365.9:712.41: 634.71

Мороз О. К., Дениско І. Л., Банк В. С.
Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України

КОЛЕКЦІЯ ҐРУНТОПОКРИВНИХ ТРОЯНД У НАЦІОНАЛЬНОМУ ДЕНДРОПАРКУ «СОФІЙКА» НАНУ

Наведено дані досліджень перспективності застосування ґрунтопокривних троянд в озелененні.

Вступ

Ґрунтопокривні троянди відомі впродовж тривалого часу. Найдавнішою відомою ґрунтопокривною трояндою вважають *Rosa Chaulii* Rehder, отриману близько 1903 р. Тоді ж набули популярності й сорти троянд, одержані від схрещування з мініатюрними трояндами плетистої *R. wichuriana* Stérin, що має тонкі, довгі пагони, які простягаються на 5–7 м. Таким чином, у 1909 р. було отримано плетисту троянду сорту 'Excelsa', яка завдяки довгим пагонам і їхній здатності вкорінюватись у місцях контакту з ґрунтом утворює зарості. В 1919 р. було отримано більш компактний сорт 'Max Graf', а згодом, у 1967 р. — японський сорт 'Nozomi', популярні й до цього часу [4].

Всі старі сорти ґрунтопокривних троянд квітуть лише раз протягом сезону, тому в 1970-х роках метою селекціонерів стало виведення сортів, квітування яких тривало б з весни до осені. Наприкінці 70-х років з'явилися сорти нового покоління. А. Мейан

вивів у Франції троянди 'Swany' і 'Fiona', в Голландії отримали сорти 'Red Blanket' і 'Rosy Cushion'. У 1980-х рр. з'явилась низка нових сортів, виведених у Великобританії, Ірландії, Новій Зеландії. Основними були дві лінії: 'Game Bird' від фірми Кордеса та 'County', яку розробляли спочатку фірми Кордеса й Поульсенів, а згодом цю лінію було продовжено у Великобританії Меттоком [3, 5, 8].

Ґрунтопокривні троянди (Bodendecker або Ground-cover) було виділено з паркових троянд у окрему групу лише у 80-х роках ХХ століття. До цієї групи ввійшли сорти, кущі яких мають простерті дугоподібні пагони, мініатюрні листки й квітки, зібрані в суцвіття [7].

Всі ґрунтопокривні троянди можна умовно поділити на 4 підгрупи:

- дрібні сланкі троянди з горизонтальними пагонами, що утворюють кущі до 0,5 м заввишки й до 1,5 м завширшки;

- великі сланкі троянди понад 0,5 м заввишки й понад 1,5 м завширшки;
- дрібні пониклі троянди з дугоподібними пагонами, що утворюють куц до 1 м заввишки й до 1,5 м завширшки;
- великі пониклі троянди до 1 м заввишки й понад 1,5 м завширшки [7].

Загалом, до ґрунтопокривних відносять троянди, в яких ширина куцта більша від висоти. Проте в деяких каталогах троянди з такими параметрами можна знайти серед паркових, плетистих троянд і навіть серед троянд флорібунда. Дискусії щодо систематизації садових троянд тривають. Однак групу ґрунтопокривних троянд об'єднує спосіб їх використання в озелененні. Вони є чудовим покривом для крутосхилів, для ділянок саду, мало придатних для вирощування інших декоративних рослин. Деякі слаборослі сорти — чудові солітери для альпійських гірок. Їх доцільно використовувати для оздоблення балконів. Ґрунтопокривні троянди популярні для використання у штабмовій культурі. Низькорослі сорти застосовуються для створення напівштамбів (заввишки 45–60 см), більш потужні — для справжніх штамбів (90–110 см) або штабмових шрабів (110–130 см) [3]. Такі штамби можна використовувати для декорування внутрішніх подвір'їв або мінісадів, для солітерних насаджень. Виведені для використання в озелененні міст, ґрунтопокривні троянди можуть стати цінним надбанням для оздоблення міських парків і скверів із загазованим повітрям, розділових смуг великих автострад. Ґрунтопокривні троянди можна використовувати для озеленення важко доступних ділянок, які вони вкривають щільним килимом. Невипадково слово «carpet» (англ. килим) ми знаходимо у назвах багатьох сортів ґрунтопокривних троянд. Цей килим не лише пригнічує ріст бур'янів, але й майже не потребує обрізування. Проте під час садіння вони вимагають ретельного обробітку ґрунту. Слід знищити всі бур'яни і внести в посадкову ямку багато органіки; доцільно внести під час перекопування ґрунту з розрахунку на 1 м² 10–20 кг перепрілого гною або торфу, 300–400 г вапна, 400–500 г кісткового борошна або 40–50 г суперфосфату, 150–200 г деревного попелу [3, 5].

Матеріали та методика досліджень

Дослідження проводились в теплиці, установці штучного туману, на колекційній ділянці й на полях

дослідно-виробничого розсадника, а також на експозиційних ділянках Національного дендропарку «Софіївка» НАН України (НДП «Софіївка»). Під час досліджень за основу взято загальноприйняті методики первинного сортовипробування троянд [2] і методики вегетативного розмноження рослин живцюванням й окуліруванням [1, 6].

Об'єкти досліджень — ґрунтопокривні троянди з колекції НДП «Софіївка».

Результати досліджень

Протягом 1989–2009 років у НДП «Софіївка» НАН України було створено колекцію ґрунтопокривних троянд. Нині в цій колекції нараховується 22 сорти:

‘Bonica-82’. Квітки блідо-рожеві, напівмахрові, відкриті. Куц 60 см заввишки, розлогий. Квітування тривале. Уражається чорною плямистістю.

‘Collosal Meidiland’. Квітки малиново-червоні, відкриті, зібрані в суцвіття. Квітування безперервне. Листки темно-зелені. Куц сильнорослий, до 100 см заввишки, розлогий. Зимостійкий, стійкий проти збудників захворювань.

‘Fair Play’. Квітки світло-бузкові, напівмахрові, у великих суцвіттях. Листки темні, матові. Куц сильнорослий. Пагони колючі. Квітує повторно.

‘Fiona’. Квітки темно-червоні, дрібні, махрові, з легким ароматом. Листки дрібні, з полиском. Куц розлогий.

‘Heidekönigin’. Квітки рожеві, напівмахрові, з відкритим центром, зібрані в пишні китиці на верхівках пагонів. Листки зелені, блискучі, зберігаються до глибокої осені. Куц заввишки 60 см. Пагони до 2 м завдовжки. Квітування майже безперервне. Стійкий проти збудників захворювань.

‘Heideschnee’. Квітки білі, здебільшого немахрові, плоскі, з жовтими тичинками, зібрані в суцвіття. Листки темно-зелені, блискучі. Пагони дугоподібно вигнуті. Куц 60 см заввишки, досить тіневитривалий.

‘Heidesommer’. Квітки білі, помірно махрові, з жовтими тичинками, діаметром 6 см, в суцвіттях по 5–25. Листки темно-зелені, блискучі. Куц 70 см заввишки, з дугоподібно вигнутими пагонами. Квітування тривале.

‘Hello’. Квітки пурпурові, махрові, діаметром 5 см. Квітування дуже ясне. Листя густе, зелене, блискуче. Куц розлогий, але компактний, заввишки близько 50 см. Зимостійкість посередня.

'Immensee'. Квітки перламутрово-рожеві, прості, дрібні, діаметром 4 см, запавні. Квітування тривале. Листки темні, блискучі, дрібні, тримаються до пізньої осені. Кущ заввишки 50 см. Пагони сильнорослі, сланкі.

'Knock Out'. Квітки від червоних до темно-рожевих, здебільшого немахрові, діаметром 7 см, з легким ароматом, у невеликих суцвіттях. Квітування повторне. Листки темно-зелені, з полиском. Кущ 70 см заввишки, розлогий. Зимостійкий. Стійкий проти збудників захворювань.

'Mirato'. Квітки яскраво-рожеві, з оранжевим відтінком, із світлішим центром і помітними тичинками, махрові, розкриваються до плоских, із слабким ароматом. Листки дрібні, блискучі, тримаються до пізньої осені. Кущ заввишки 60 см, широкий. Квітування безперервне. Стійкий проти збудників захворювань.

'Nozomi'. Квітки перламутрово-рожеві з великими жовтими тичинками, плоскі, дуже дрібні, діаметром 1,5 см, прості. Квітування рясне. Листки дрібні, видовжені, темно-зелені, блискучі. Кущі до 50 см, сланкі, завширшки 1,5 м, з плетистими тонкими пагонами. Зимостійкий.

'Red Velvet'. Квітки темно-червоні, з коричневим нальотом, напівмахрові, зібрані у великі суцвіття. Листки середнього розміру, темно-зелені, з полиском. Кущ заввишки 50 см, галузистий, розлогий.

'Rosy Cushion'. Квітки блідо-рожеві, з білим вічком, із золотистими тичинками, прості, діаметром 5 см, із слабким ароматом. Листки темно-зелені, блискучі. Кущ швидко-рослий, до 1 м заввишки, з дугоподібними колючими пагонами. Уражається борошнистою росою.

'Royal Bassino'. Квітки яскраво-червоні, згодом рожево-червоні, з яскраво-жовтими тичинками, напівмахрові, 5 см у діаметрі, в суцвіттях по 10–25. Квітування тривале. Листки темно-зелені. Кущ 60 см заввишки, дуже широкий.

'Scarlet Meidiland'. Квітки червоні, з темнішим зовнішнім боком пелюсток, дрібні, махрові, з легким ароматом, зібрані в суцвіття. Листки темно-зелені, блискучі. Кущ розлогий.

'Setina'. Квітки ніжно-рожеві, з жовтим центром і яскравими тичинками, напівмахрові. Квітування безперервне. Листки світло-зелені, блискучі. Кущ заввишки 50 см, широкий.

'Solnechnaja Dolina'. Квітки ніжно-рожеві з більш світлим центром, напівмахрові, відкриті.

Квітування рясне, одноразове. Листки світло-зелені, матові. Кущ заввишки до 70 см, з дугоподібно вигнутими пагонами.

'Sommerabend'. Квітки яскраво-червоні, прості. Квітування майже безперервне. Листки зелені, блискучі. Кущ заввишки 40 см, сланкий. Стійкий проти збудників захворювань.

'Sommerkönigin'. Квітки яскраво-рожеві, напівмахрові, відкриті, з золотистими тичинками. Квітування майже безперервне. Листки темно-зелені, блискучі. Кущ заввишки до 40 см, сланкий, з потужними пагонами.

'Swany'. Квітки білі, середнього розміру, махрові, розеткоподібні, зібрані в суцвіття. Листки зелені, з полиском, невеликі. Кущ 40 см заввишки, постійно утворює нові пагони й квітки. Стійкий проти збудників захворювань.

'White Fairy'. Квітки білі, зрідка — рожеві, діаметром близько 3 см, зібрані в китиці. Кущ заввишки до 0,5 м.

Дослідження, проведені в НДП «Софіївка» НАН України з розмноження ґрунтопокривних троянд, показали, що вони чудово розмножуються живцями. Окоріння відбувається протягом 4–6 днів. Майже всі досліджувані сорти показують надзвичайно високий відсоток вкорінювання живців — близько 100%. Отже, потреби окулірувати їх немає, тим більше, що видаляти паростки шипшини з кущів ґрунтопокривних троянд, які розрослися, дуже складно. Під час зимового зберігання у вологій тирсі у підвальному приміщенні деякі сорти утворюють корені під кожною брунькою. Утворення під час перезимівлі молодих пагонів також супроводжується коренеутворенням. Такі молоді трав'янисті пагони ми відтинаємо і висаджуємо у ґрунт на тінью ділянку.

Висновки

Ґрунтопокривні троянди, інтродуковані в Національному дендропарку «Софіївка», добре адаптуються в умовах Правобережного Лісостепу України і з успіхом можуть бути використані в озелененні населених пунктів.

Найефективнішим є вегетативне розмноження ґрунтопокривних троянд живцями. Вони утворюють корені за 4–6 днів.

Широкий діапазон можливостей використання ґрунтопокривних троянд у поєднанні з невибагливістю й мінімальними потребами щодо догляду

роблять їх незамінними для застосування в паркових композиціях.

Перелік посилань

22. *Ижевский С. А.* Розы. — М.: Сельхозгиз, 1958. — 336 с.
23. *Клименко В. Н., Клименко Э. К.* Методика первичного сортоизучения садовых роз. — Ялта: Гос. Никитский ботанический сад, 1971. — 21 с.
24. *Метток Дж.* Энциклопедия по выращиванию роз. — М.: Арт—Родник, 2003. — 160 с..
25. *Писарев Е. А.* Розы. Энциклопедия. — М.: Эксмо, 2009. — 288 с.
26. *Ростова Л. В.* Атлас миниатюрных роз. — М.: Книжкин Дом, Изд-во Эксмо, 2004. — 80 с.
27. *Ткачук О. А., Ткачук О. О.* Троянди (Краці сорти, перевірені та рекомендовані для Лісостепу і Полісся України). — К.: Вища шк., 1993. — 207 с.
28. *Хессайон Д. Г.* Все о розах. — М.: Кладезь, 1997. — 140 с.
29. *Jacobi K.* Roses. — Bicester: Aura Books, 2002. — 96 p.

КОЛЛЕКЦИЯ ПОЧВОПОКРОВНЫХ РОЗ В НАЦИОНАЛЬНОМ ДЕНДРОПАРКЕ «СОФИЕВКА» НАНУ

Мороз Е. К., Дениско И. Л., Банк В. С.
Национальный дендропарк «Софиевка» НАНУ

Изучали возможность интродукции почвопокровных роз в Национальном дендропарке «Софиевка». Розы данной группы хорошо адаптируются в условиях Правобережной Лесостепи Украины. Самый эффективный способ размножения почвопокровных роз — черенкование. Укоренение происходит в течение 4–6 дней и достигает 100 %. Благодаря широкому диапазону возможностей использования и неприхотливости почвопокровные розы могут быть успешно использованы в озеленении населенных пунктов.

THE COLLECTION OF GROUND-COVER ROSES IN THE NATIONAL DENDROLOGICAL PARK “SOFIYIVKA” OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE

Moroz O., Denysko I., Bank V.
The National Dendrological Park “Sofiyivka” of the National Academy of Sciences of Ukraine

The capacity for introduction of ground-cover roses in the National Dendrological Park “Sofiyivka» was researched. The roses of this garden group establish well in the conditions of the Right-bank forest-steppe zone of Ukraine (Zone 5). Propagation by cuttings is the most effective propagation method for ground-cover roses. They form roots within 4–5 days. The rooting can reach 100 %. Thanks to the wide range of utilization capacity and to their unpretentiousness the ground-cover roses can be applied successfully for landscape design in settlements.